

POSITION

KRISEN I TAL

Et kvalitativt bud på et kvantificerbart problem

ANNIKA ISFELDT OG HENRIK VIGH

Titlen er tvetydig. Indlægget her er ikke et forsøg på at finde procentsatser og statistik, der kan måle og veje de mange kriser, som verden gennemgår for tiden. Vi søger ikke at kvantificere det, der er kritisk, men snarere at kvalificere kvantiteterne. Det førstnævnte er ellers det typiske socialvidenskabelige greb om kriser. Vi kaster os over tal for at forstå, hvor skidt det står til, og for i det hele taget at kunne benævne noget som kritisk. Når krisen kradser, leder vi efter det (tilsyneladende) utvetydige – tal – for at få fast grund under fødderne, forudsige og planlægge os ud af krisen. Tal gør udsagn faste i formen og styring rationel i kødet.

Vores ærinde i denne position er imidlertid ikke at bidrage til den endeløse mængde af tal, der higes efter i krisesituationer. Snarere er vi ude efter at forstå, hvorfor og hvordan kriser afstedkommer kvantificering, og hvilken betydning det har for antropologisk arbejde med kriser. Vi ser på diskrepansen mellem, hvordan tal skabes i usikkerhed og bruges som sikker viden, med afsæt i vores respektive forskningsfelter – narkosmugling og fordrivelse – to fænomener, der ofte betegnes som kritiske. Og vi argumenterer for, at antropologer kan bidrage til at mindske denne diskrepans ved at nuancere kvantificeringerne gennem empirisk arbejde, der går bag om tal og undersøger kriser i tid og rum. Det vil sige ved at studere produktionen af tallene og de mange perspektiver og stemmer, der indvirker herpå, og sammenligne de fænomener, der former og afgrænser kriser. Disse empiriske indsigter er centrale, hvis vi vil forstå og håndtere kriser hensigtsmæssigt og bæredygtigt.

Kriser bliver til

Hvis det nye årtusinde skulle have et videnskabeligt og politisk slogan, er ”data is king”¹ et godt bud. Socialvidenskaben er blevet kvantificeret i en grad, hvor

det kvalitative udgrænses, og data fremstilles som den eneste vej til at opnå brugbar indsigt. Selv antropologer melder p.t. lykkeligt ud, at deres ”data” siger/viser et eller andet – som var analysen af det undersøgte givet i selve mængden. Data er blevet en relativt flydende betegnelse, dvs. en term, som evner at samle mangeartede fænomener i en entydig form. Etymologisk er begrebet en flertalsform af *datum*, der betyder ”given”. Det giver ”data” strejf af videnskabsautonomi, der resonerer vældig fint med samtidens krav på evidens. Data betegner således som udgangspunkt vidensenheder (i flertal!), der eksisterer uden om og uafhængigt af os som videnssubjekter, og som med det rette forskningsdesign kan indsamles, stables, tælles og forstås som en direkte afspejling af den bagvedliggende virkelighed. Det betyder, at begrebet data ofte ansporer til en enstrenget og entydig idé om fakta, der som råmateriale kan udvindes, systematiseres og omsættes til indsigt.

Den kvantitative orientering gælder ikke mindst i forhold til kriser, der ”kaldes til væren” via tal, som den marxistiske filosof Louis Althusser ville formulere det (2006 [1971]). Tal ontologiserer (bestemmer, at krisen *er*) og epistemologiserer (bestemmer, *hvad* krisen er). Jo mere tumultarisk en situation er, jo mere nødvendig og fokuseret virker kvantificeringen. Statistik og beregninger modvirker den usikkerhed, der ellers følger i kølvandet på kriser. Tærsklen for, hvornår tallene er kritiske, er muligvis op til fortolkning, men et tal bruges til at definere punktet, der markerer forskellen på det normale og det unormale, hvor den kropslige, samfundsmæssige eller økonomiske krise kaldes til live. Tallene gør kriser til objekter, der kan vendes og drejes, måles og vejes og handles på.

For eksempel husker de fleste nok den prominente rolle, som antal (smittetal, indlæggelsestal, antal døde og senere vaccinetal) og fremskrivninger (beregne- de udfald af forskellige politiske indgreb) spillede under covid-19-krisens udformning af restriktioner og sundhedsforanstaltninger i 2020-2022. Tallene blev her også centrale for vores måder at *håndtere* krisen på, for koblingen af krise og data bliver til ”krisefisering” (Willig 2016), og ved at kalde noget kritisk påberåber man sig retten til at handle. Når først kriser *er*, fungerer kvantificeringen som en styringsmekanisme, der skal få os tilbage på fast grund ved at fjerne det mangfoldige og nuancerede. Emblematiske for krisesituationer generelt var der under pandemien ikke meget plads til kritik eller alternative praksisser, som udfordrede eller afveg fra, hvad sundhedsmyndighederne udregnede og opfordrede til. Der var brug for ensretning, og en sådan kunne tallene tilvejebringe.

Men der er en væsentlig forskel på den sikkerhed, hvormed tal bruges, og den usikkerhed, hvormed de produceres. Som vi vil illustrere med to eksempler fra vores respektive felter, er tal usikre, foreløbige og afhænger af både metodisk snilde og held. Disse metodiske usikkerheder i produktionen af tal kan have alvorlige konsekvenser i kvantificerede krisesituationer.

Henrik: Tørsten efter tal

Jeg arbejder med narkosmugling. Det er for tiden, hvis man er modstander af narko, en ret solid krise. Når man forsker i kokain eller i det hele taget arbejder med kriminaliserede flows, er det første spørgsmål, man stort set altid får af journalister, rettet mod kvantificering: ”Hvor meget det drejer sig om” og ”har man et tal på det”, bliver man spurgt, førend man bliver spurgt om andet. Det kan man jo godt forstå. Tallet sætter rammen for, hvor slemt det står til; om der er tale om en ”egentlig krise” eller blot en mindre afvigelse. Vores fornemmelse af narkotikaproblematikker er således nært forbundet til de tilgængelige tal om dem. Og tallene viser altså, at forbruget vokser. Forbruget af kokain i København er for eksempel tredoblet over ti år, og på nuværende tidspunkt er både GHB, ketamin og opioider alle stoffer, der vækker bekymring, da deres popularitet er stigende (EUDA 2023) og indsmuglingen voksende. Men de mange kvantitative data på området er på alle måder tvetydige og ofte meget lidt overbevisende.

For det første synes kvantificeringer at eskalere i takt med den moralske panik, som narkotikaproblematikker ansporer. Udviklingen i stofmarkedet genererer en mængde estimater eller snarere *gæstimer* – altså blandingen af gæt og estimat. Disse anses ofte for at være de bedst mulige data i forhold til et emne, som det er svært at få konkret viden om. Narkotikaproduktion, - smugling og -misbrug er kriminaliseret og dermed fænomener, som søger ikke at blive belyst og talt. Det betyder, at de relaterede data bygger på et relativt svagt evidensgrundlag. Alligevel har gæstimer en interessant form for potens. De bruges til at fremskrive mulige udviklinger og advokere for handling, før den forestillede fremtid faktisk manifesterer sig. Det fordrer selvsagt en vis påpasselighed fra myndigheders og eksperter side, hvor retten til at kvantificere med autoritet bevogtes, så man ikke risikerer at handle på et forkert grundlag. På trods af det er mange af de tal, der tages for givet, og hvis værdi accepteres – også officielt, tit vældig unøjagtige og omgærdet med stor usikkerhed.

For det andet fortæller tallene os ofte meget lidt om selve problemet. Både mængden og måden, stoffer kommer hertil på, er ikke godt belyst. Hvem der smugler, hvorfor og hvordan, forbliver uklart, og hvilken betydning det har i det sociale liv og blandt brugere, er ikke noget, vi har god viden om. For eksempel kom det for nylig frem, at politiet ved grænsen i Padborg havde beslaglagt tre gange så meget kokain i 2023, som de havde i *hele* 2022. I alt 62,2 kilo havde de fanget på vej fra Tyskland til Danmark (Klein 2024). Med en gadeværdi af cirka 600 kr./gram (afhængigt af hvor og hvor meget der købes) er det selvsagt en voldsomt stor mængde kokain. Det er også et tegn på, at politiet gør sit arbejde godt. De betjente, der er på ”stregen” – som grænsen meget apropos kaldes, er dygtige til at samarbejde med deres kollegaer syd for den. De er dygtige til at

”læse” flowet af trafik for tegn på ulovlig aktivitet, og de er vældig gode til at koordinere deres aktioner. Ovenstående er alle aspekter, der er etnografisk tilgængelige og antropologisk relevante at undersøge. Det blev slået op i medierne som en kæmpe stigning i kokainbeslaglæggelser og -indsmugling til Danmark. Men midt i fejringen af den store fangst flød der i den anden ende af landet 860 kilo kokain til lands på strandene i Nordsjælland. Det var såkaldt ”drivkokain”, der var læsset af et større skib, fastgjort til redningsveste udstyret med GPS-sendere, og som skulle være samlet op af et mindre fartøj for at blive sejlet i land, men som endte med at rive sig løs til havs.

De to tal fortæller meget forskellige historier. Det ene om en stigning i mængden af kokain defineret af beslaglæggelser på 62 kilo, hvilket førte til en vis panik. Det andet om en storstilet smugling ind i øresundsområdet til et nærmest utømmeligt marked, der får de 62 kilo til at blegne ved sammenligning. Bag tallene ligger der forskellige aktører, forskellige distributionsmåder, markeder og markedslogikker, der alle har brug for en dybere undersøgelse for at blive belyst. Det interessante her er, at beslaglæggelser bruges til at estimere den faktiske mængde af narko i landet. Når journalister spørger mig, om jeg ”har et tal”, vil det tal altså være voldsomt forskelligt, alt efter hvornår på året spørgsmålet helt præcis bliver stillet.

Beslaglæggelser bruges ofte som udgangspunkt for at beregne problemets omfang ved at blive ganget op med en given faktor. Multiplikationsfaktoren angiver, hvor mange gange større den faktiske mængde af narkotika anslås at være. Det estimeres således, at mellem 10 og 20 procent af kokainen i omløb beslaglægges (EUDA 2024). Den faktiske mængde af kokain i landet er med andre ord omgærdet af voldsom usikkerhed. Tallene dækker over en varieret mængde af beslaglæggelser, der – på trods af told og politis dygtige arbejde – har en væsentlig og uberegnelig faktor: held. Resultatet bliver et gæstimat på, hvor meget kokain der er i Danmark. Om vi beregner før eller efter de 860 kilo, som drev i land og blev beslaglagt, gør en abnorm forskel for ideen om, hvor meget kokain der faktisk er i omløb. Og det på trods af at 2024 ikke behøver at have været et vildere år, hvad den faktiske indsmugling af kokain angår, da beslaglæggelserne jo kun fortæller os noget om, hvad told og politiet gør og finder, og ikke meget om, hvad der egentlig *er*. Folk, der arbejder med tallene, ved selvsagt godt det her, men det udmeldte tal bruges af myndigheder, politikere og medier til at definere, om der er en krise, og hvordan vi skal forholde os til dens udvikling. Tallene fremstår som en evidensbaseret fastsættelse af problemet.

Det gør de anonymiserede spørgeskemaundersøgelser, som bruges til at estimere forbrug, også. De sendes ud af forskningsinstitutioner og myndigheder og søger enten at være repræsentative eller målrettes specifikke sociale kategori-

er såsom unge i en bestemt aldersgruppe. Sådanne undersøgelser lander dels i folks e-Boks, dels i deres mails og dels på deres telefoner. Når det kommer til narko, spørges der til, om folk bruger hårde stoffer og hvilken slags. Resultaterne ses som gode tal. Det er jo fuldt anonymiserede undersøgelser på nettet og mails. Og når det er det, hvorfor skulle folk ikke ville svare ærligt? Det er der sikkert også nogle få, der gør.

Men igen skal tallene tages med forbehold. For mange unge er ideen om fuld anonymitet mindre overbevisende. De forholder sig til nettet som et sted, der aldrig glemmer, og de svarer derfor ikke nødvendigvis retvisende, hvis de i det hele taget svarer. Vi lærer vores børn, at det, de lægger op på nettet, bliver der – og at man kan identificere personer og spore aktiviteter, selv når man tror, at man har slettet sine spor. Hvorfor skulle en selvinkriminerende undersøgelse være anderledes, om så den er over telefonen eller nettet? Tallene bliver yderligere problematiske af, at der ikke altid er enighed om, hvad der definerer ”hårde stoffer”, hvilket betyder, at en del unge nok vil svare nej, selvom de for eksempel bruger opioider rekreativt – altså tager receptpligtig medicin i forsøget på at blive påvirkede. Vi ser en stigning i brugen af netop opioider blandt unge for tiden i form af dololer, tramadoler, oxycodoner m.m. Fordi de er receptpligtige, bliver de dog af mange unge set netop som medicin snarere end som hårde stoffer. Det er et problem, da transgressionen ved at tage opioider derved er mindre. Det synes ikke at være lige så grænseoverskridende at tage en pille medicin som at tage noget, der på mere tydelig vis er narko (Møller et al. 2024).

Annika: Ubegribelige tal

Forskning viser, at mennesker ikke forstår tal. Vi forstår hverken rene tal eller procentsatser. Vi kan ikke forestille os tal, vi har brug for en oversættelse af dem, en relativisering, som gør dem begribelige for os. Det har jeg lært under mit feltarbejde blandt den humanitære sektors talknuser, hvis arbejde er at analysere, formidle og handle på den voksende, globale fordrivelseskrise. Mine samarbejdspartnere (”informanter”, om man vil) er selv forskningens model eksempler; de læser verden gennem en art matematisk prisme, de har en stærk intuition for, hvornår et tal ikke kan passe, og de leder efter en tællelig sandhed, hvis de støder på tilsyneladende diskrepanser i de regnestykker, de møder.

En af mine nærmeste samarbejdspartnere er Alexander fra Dansk Flygtningehjælp. Han hørte undervejs i mit feltarbejde en podcastdiskussion om fremtidens migrantstrømme og klimaforandringer mellem en Røde Kors-ansat og en migrationsforsker. ”I 2030 kommer 700 millioner til at migrere fra Afrika,” sagde den ene af de to i podcastens hede. Påstanden fik Alexander til at spidse ører.

Han spurgte sig selv: Kunne der virkelig være belæg for at hævde, at halvdelen af Afrikas befolkning ville flytte sig inden udgangen af dette årti? Spørgsmålet fik ham til at gå på jagt efter ophavet til tallet ”700 millioner”.

Efter nogen tids detektivarbejde fandt han det anført i en kladde til sjette vurderingsrapport af FN’s klimapanel, IPCC, fra 2023, og allerede i 2009 fremgik tallet i en rapport af FN’s organisation for uddannelse, kultur, kommunikation og videnskab, UNESCO. Men begge steder var de 700 millioner den høje ende af et spænd på 24 til 700 millioner. I årene mellem 2009 og 2023 havde spændet været brugt af forskellige FN-organer, og først i den endelige version af IPCC’s 2023-rapport var de 700 millioner forsvundet, fordi tallet – ifølge rapportens hovedforfatter, som Alexander fik i tale – ikke kunne underbygges. Ikke desto mindre var *netop* det høje tal altså rejst videre alene – uden spændet, relativiteten, sammenhængen, videnskabeligt belæg og forbehold. På trods af dette blev tallet ikke udsat for kritik, da det blev præsenteret i den omtalte podcast.

For Alexander er de 700 millioner et eksempel på en generel talinflation i den humanitære sektor, hvor tal bliver mobiliseret til at understrege, at det globale støttebehov er stort.² I den humanitære sektor mobiliserer tal penge, og tal kan gøre forskellen på liv og død. Den nuværende økonomiske dækning af verdens voksende humanitære behov er fuldkommen utilstrækkelig. I 2023 faldt mængden af humanitære midler, *samtidig med* at kriserne voksede dramatisk i både omfang og antal, og i første halvdel af 2024 kunne kun 18 procent af de humanitære behov på verdensplan imødekommes (NRC 2024). 362 millioner mennesker anslås at have brug for humanitær bistand i 2024 (FN 2024). Det er – oversat til en anden slags tal – 1/22 af verdens befolkning. På den baggrund er der ikke noget at sige til lysten til at slå en alvorlig tone an i diskussioner om fordrivelseskrisen.

Lige nu resulterer manglen på midler i et inhumant nulsumsspil, hvor humanitær bistand til ét sted tages fra et andet sted. Hvis europæiske politikere regner med scenariet fra podcasten, hvor 700 millioner mennesker er på vej fra Afrika i 2030, altså om fem år, vil det nok være nærliggende for nogle europæiske politikere snart at finde penge til at forhindre, at det scenarie realiseres. Og hvis manglen på midler fortsætter, må man antage, at de penge vil blive taget fra andre humanitære kriser, hvor de humanitære behov nok ikke forsvinder. Det kan altså potentielt have reelle og dybt alvorlige konsekvenser, hvilke tal der kommer til at gøre sig gældende i debatten om fordrivelseskrisen. Det er især i den anledning (men også i det hele taget) problematisk, når tal, der foregiver vished, viser sig at være fejlbehæftede. Men det er et om muligt endnu større problem, at vi tilsyneladende ikke kan gribe om tallene, når de bliver store, for så kan vi hverken udfordre eller reagere behørigt på dem. Da får tallene magt ved at stå i egen, kontekstløse ret.

Blandt dataproducenter, som arbejder med indsamling af kvantitative data, er der ikke desto mindre enighed om, at indsamling af data på globalt plan (og især i forhold til de meget komplekse og følsomme/skrøbelige tematikker, som den humanitære sektor i sagens natur er udgjort af) i bedste fald er ekstremt vanskelig. Selvom al dataproduktion er omfattet af grundige krydstjek, og der ligger et enormt (skjult) arbejde i at ”rense” tallene, bliver tallene aldrig perfekte – de bliver *bedst mulige*. Det redegør dataproducenter som regel nøje for i metodesektioner, hvor de indfanger alle faldgruber og afværger mulige fejllæsninger, som deres tal ville kunne lede til. Men hvorvidt den formidlingsindsats kaster det store af sig, forekommer tvivlsomt, når vi støder på historier som den om podcastens 700 millioner. Når tallene rejser, forsvinder deres kontekster, og de metodologiske overvejelser, som de produceredes i og med, følger ikke med. Tallene abstraherer, de fremstiller verden som givet og fjerner den bagvedliggende kompleksitet.

Måske ved de færreste, hvor mange mennesker Afrika er hjem for på nuværende tidspunkt, men de fleste vil nok studse over at få at vide, at halvdelen af Afrikas befolkning sandsynligvis vil fordrives fra kontinentet inden for de næste fem år. Hvad har vi brug for, hvis vi skal forestille os 700 millioner mennesker? En helt enorm abstraktionskraft? Eller måske snarere det omvendte og konkrete: at se det tællelige mindstedel, det enkelte individ, for os med dets konkrete ansigt, stemme og historie. Når mennesker oversættes til tal og siden lægges sammen i store regnestykker, falder den enkeltes personlige karakteristika fra. Det er manglen på disse nuancer, der gør, at store tal om store mængder tit bliver ubegribelige for mennesker.

Bag tal

Der er intet odiøst i tal, og vi har ikke til hensigt at forklejne det gode og vigtige arbejde, der laves med at indsamle store tal i kriser. Det er selvsagt fint, at der handles på et informeret grundlag om mængder og mængders udviklinger. Men tal foreligger ikke ude i verden som en art ”naturlige størrelser”, der kan afdekkes og bearbejdes. Kvantificeringen og matematikken er – på linje med alle andre vidensformer – socialt og kulturelt influeret (Ernest 1998; Barad 2007; Daston og Galison 2007). Og vi vil gerne henlede opmærksomheden på diskrepansen mellem den usikre produktion af tal og sikkerheden, hvormed tallene efterfølgende bruges.

De tal, vi har præsenteret i ovenstående etnografiske eksempler, er produceret med stor usikkerhed. I Henriks eksempel bliver tal brugt som belæg for monitoreringen af narkoflows, forbrug og politiets indsats, selvom tallene i høj grad

er et resultat af held og velvilje. I Annikas eksempel bliver fremskrivningen af et meget højt tal i årevis brugt som evidens for kommende migrationsstrømme, selvom tallet viser sig at være uunderbygget. Der gemmer sig i begge eksempler en mangfoldighed af praksisser, som ikke umiddelbart er afspejlet i tallene, selvom de gør tallene usikre.

De første til at fortælle én om usikkerheden ved tal om narko- og fordrivelseskriserne, er som regel de personer, der selv arbejder med at producere tallene. De beskæftiger sig til daglig med overvejelser over alt det, der gør tal usikre – adgang, bias, politisk indflydelse, mørketal (fx illegale stoffer og illegale grænsekrydsninger), simple optællings- og udregningsfejl osv. De ved altså, at tal kompleksitetsreducerer og dækker over underliggende variable. Mange gør, hvad de kan for at formidle tallenes begrænsninger. Men når tallene rejser ud af deres hænder og dermed løsrives fra deres oprindelseskontekst, læses og bruges de ofte radikalt anderledes.

Uden kontekst står tallene i egen ret, og der tager de sig statistiske, objektive og ikke-medierede ud. Så kan tallene (som mængder, statistikker og procenter) bruges til at sætte to streger under argumenter, advokere for politikker, kræve handlinger og lukke alternative samtaler eller fortolkninger ned. Tendensen til at bruge tal til at tegne et fuldstændigt og objektivt billede af virkeligheden, selvom tallene egentlig er usikre, kan give et skævt billede af en krises omfang og lede til praksisser/politikker, der hævder at være evidensbegrundede, men som egentlig ikke kan underbygges.

Hvis tallene er forkerte i forhold til narkokrisen, kan politikerne ramme forbi i deres indsatser mod narko, politiet kan kigge i den gale retning osv. Hvis tallene er forkerte i forhold til fordrivelseskrisen, kan humanitær bistand omfordeles urimeligt, grænser kan lukkes på grund af frygt for store migranttilstrømninger osv. Det er rene glidebaneargumenter, men det er værd at notere sig, at denne slags initiativer vil blive foretaget i god tro – på tallene. Det er paradoksalt – og i nogle tilfælde farligt, at tal, der i sagens natur er konstruerede, kan få så store konsekvenser i den virkelige verden. Hvis vi skal afbøde denne slags glidebaner og gøre os forhåbninger om at handle hensigtsmæssigt og bæredygtigt i forhold til kriser, bliver vi nødt til at gå bag om tallene og forholde os kritisk til deres usikkerheder.

Antropologien og tallene

Antropologien eksisterer naturligvis ikke uden for den tællende virkelighed. Tal er både en del af det antropologiske *objekt* (vi undersøger forskellige forståelser af tal), den antropologiske *metode* (vi bruger tal i vores forsøg på at forstå)

og den antropologiske *rammesætning* (vi forstås i en verden domineret af tal). Mennesker forstår verden via mængder, og antropologien er i den grad forpligtet på folks ideer om det virkelige. Snarere end at vige bort fra tallene er det derfor vores opfordring, at antropologien kaster sig over kriser og tal som sammenkoblede fænomener.

Hvordan arbejder vi antropologisk i gennemkvantificerede kriser? Hvis vi forsøger at imitere den tællende tilgang, bringer vi os selv i risiko for at ende som en fortyndet udgave af såvel antropologien som statistikken (Small 2009). Derfor er det i stedet vores opfordring, at antropologer insisterer på dybe fortolkninger (Geertz 1973), der træder ind i betydningsdiversiteten, hvor det kvantitative perspektiv træder ud. Tal kan sagtens være en del af dybe fortolkninger. Det har præcis kendetegnet det tidligere antropologiske arbejde at have en blandet metodetilgang, som er historisk bevidst, etnografisk funderet og kvantitativt orienteret – det kan spores tilbage til blandt andet Manchesterskolen (se fx Gluckman 1948, 1961; Mitchell og Barnes 1960).

Destabiliseringen og dekonstruktionen af officielle sandheder – ofte underbygget af data og statistik – betyder ikke, at mængderne i omløb *ikke* er brugbare eller retvisende. Tal kan informere det antropologiske arbejde ved at pege på, hvor det er relevant at fokusere i dybden, og antropologien kan så til gengæld undersøge kriser i tid og rum, dvs. gennem krisers tilblivelse og de mange perspektiver og stemmer, der udgør dem, samt en rumlig sammenligning med de mange relaterede fænomener, som former og afgrænser dem. Ved at kombinere de forskellige metoder og erfaringer fra langvarigt feltarbejde og engagement bliver vi i stand til at inkludere og belyse tal og data som en del af det empiriske arbejde snarere end blot som modsætningen til det. Og vi bliver i stand til at undersøge kriser og tal som mere end entydige størrelser, hvilket en (udelukkende) kvantificeret tilgang til kriser ellers lægger op til. Et sådant multimetodisk studie ville kunne, hvis vi nu skal helt op på de høje nagler, skubbe til magtens selvlegitimering. Det kan nemlig problematisere både magten og det seneste århundredes primære repræsentationsform – statistik, tal og flad kvantificering (Foucault 2007).

Som videnskaben om *antropos* er det en kerneopgave, når vi arbejder med at føje til det kvantitative perspektiv og udfordre det etablerede, at trække det enkelte menneske frem fra tallene. Når mennesker (og andre værender) oversættes til tal, kompleksitetsreduceres de. De mister individuelle særpræg (navn, udseende, karaktertræk osv.) til fordel for en fællesmængde (samlet antal, køn, alder osv.). Det gør os ude af stand til at skille den enkelte fra helheden, og det muliggør en dehumanisering samt instrumentalisering af den Anden, når vi ikke længere genkender den enkelte som en specifik Anden (Lévinas 1996). Det gør

tal risikable i krisesituationer (men også i det hele taget). For at tage vare på hinanden har vi brug for at forstå hver enkelt som værdifuld i sig selv. Den forståelse fordres af antropologiens langsommelige og omhyggelige arbejde med at gøre det enkelte menneske begribeligt – og ikke kun tælleligt – ved at bringe den enkelte i centrum for historien om kritiske strukturer på en måde, som ikke engang (eller måske snarere: slet ikke) uhyggeligt tårnhøje tal under kriser er i stand til.

Konklusion: kriser og antropologien

Vi befinder os i *polykrisernes tidsalder* (Tooze 2022), i en sammenblanding af klima-, biodiversitets-, uligheds-, politisk ustabilitets-, energi-, trivsels-, sundheds-, narko- og fordrivelseskriser. I løbet af de seneste ti år synes kriser således at være blevet en uundgåelig del af vores liv. De er ikke længere kun undtagelser, men et vilkår, der præger vores omgivelser og påvirker os i en sådan grad, at det ikke efterlader nogen uberørte. Kriser er omsider blevet et centralt genstandsfelt for antropologien.

Sådan har det nemlig ikke altid været. Tidligere var antropologien optaget af at undersøge stabilitet snarere end forandring, normalitet snarere end afvigelse (se fx Malinowski 1922; Radcliffe-Brown 1952; Douglas 1966). Det var sådan, på trods af at mange af de mennesker, som antropologer beskæftigede sig med, var fanget i kritiske dynamikker såsom kolonialistiske, imperialistiske og moderniseringsrettede dynamikker, der medførte drastiske forandringer af deres leveveje og livsmuligheder. Det empirisk nære fænomen forblev altså analytisk fjernt.

Den del af videnskaben, der til gengæld længe har beskæftiget sig med kriser, er den tællende og målende – faktisk i en sådan grad, at kriser blev uløseligt forbundne med tal i forsøg på at definere og håndtere dem. Hvad kan vi som kriseinteresserede antropologer stille op med al denne kvantificering? Hvis svaret på de epistemologiske og ontologiske kriser omkring os er at gribe efter tal og fetichere ideen om data, skal vi så også måle vores antropologiske arbejde kvantitativt, for at det har værdi? Det mener vi ikke. Snarere er vores overbevisning, at antropologien kan yde et væsentligt bidrag til forståelsen af kriser ved at udbygge det kvantitative arbejde igennem en fortsat insisteren på antropologiens dybdepotentiale, hvor etnografien kan bruges til at belyse, hvordan kriser fornemmes, føles, deles og spredes. Det inkluderer selvsagt også studier af og med tal og kvantificeringer, men på kvalificeret vis.

Noter

1. En parafrase over Bill Gates' diktum fra 1996: "Content is king".
2. Se Alexanders egen udlægning af problemet her: Alexander Kjærum. 2023. "Tallet 700 millioner viser en skræmmende hang til store tal i den humanitære sektor". *Global Nyt* 28.2.2023. <https://globalnyt.dk/tallet-700-millioner-viser-en-skraemmende-hang-til-store-tal-i-den-humanitaere-sektor/>.

Litteratur

Althusser, Louis. 2006 [1971]. "Ideology and Ideological State Apparatuses (Notes towards an Investigation)". *The Anthropology of the State: A Reader* 9(1):86-98.

Barad, Karen. 2007. *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Durham: Duke University Press.

Daston, Lorraine og Peter Galison. 2007. *Objectivity*. Brooklyn: Zone Books.

De Forenede Nationer (FN). 2024. "Record Numbers of People Need Humanitarian Assistance". 4.9. <https://unis.unvienna.org/unis/en/topics/related/2023/humanitarian-need.html>.

Douglas, Mary. 1966. *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. London: Routledge.

Ernest, Paul. 1998. *Social Constructivism as a Philosophy of Mathematics*. Albany: State University of New York Press.

European Union Drug Agency (EUDA). 2023. *European Drug Report 2023: Trends and Developments*. https://www.euda.europa.eu/publications/-european-drug-report/2023_en.

— *Cocaine – the Current Situation in Europe (European Drug Report 2024)*. https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024/cocaine_en.

Foucault, Michel. 2007. *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*. Springer: London.

Geertz, Clifford. 1973. "Deep Play: Notes on the Balinese Cockfight". I *The Interpretation of Cultures*, Clifford Geertz, 412-53. New York City: Basic Books.

Gluckman, Max. 1948. "Directors Report to the Trustees of the Work of the Year". *Rhodes-Livingston Institute Journal* 6:64-80.

— 1961. "Ethnographic Data in British Social Anthropology". *The Sociological Review* 9(1):5-17.

Klein, Christian. 2024. "Politiet slår kokainrekord ved grænsen: 'Der står en kriminel organisation bag, når man tør smugle så store mængder'". *Danmarks Radio*. 8.4. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/politiet-slaar-kokainrekord-ved-graensen-der-staar-en-kriminel-organisation-bag-naar>.

Lévinas, Emmanuel. 1996. *Totalitet og uendelighed. Et essay om exterioriteten*. København: Gyldendal/Hans Reitzel.

Malinowski, Bronislaw. 1922. *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea*. London: Routledge.

Mitchell, James Clyde og John A. Barnes. *The Lampa Village: Report of a Social Survey*. Cape Town: University of Cape Town Press.

Møller, Jacob Fischer, Ida Toft Christiansen, Asbjørn Gjengedal Madsen, Andrea Soelberg Rosdahl og Henrik Vigh. 2024. *Målgruppeanalyse af unges brug af illegale opioider og benzodiazepiner i København*. København: Københavns Universitet. https://ccc.ku.dk/danish/kriminologisk-observatorium/udgivelser/MA_LGRUPPEANALYSE_AF_UNGES_BRUG_AF_ILLEGALE_OPIOIDER_OG_BZ.pdf.

Norwegian Refugee Council (NRC). 2024. "Alarming Drop in Global Funding to People in War and Crisis". <https://www.nrc.no/news/2024/july/alarmed-drop-in-global-funding-to-people-in-war-and-crisis/>.

Radcliffe-Brown, Alfred R. 1952. *Structure and Function in Primitive Society: Essays and Addresses*. New York City: Free Press.

Small, Mario Luis. 2009. "'How Many Cases do I Need?': On Science and the Logic of Case Selection in Field-Based Research". *Ethnography* 10(1):5-38. <https://doi.org/10.1177/1466138108099586>.

Tooze, Adam. 2022. "Welcome to the World of the Polycrisis". *Financial Times*. 28.10. <https://www.ft.com/content/498398e7-11b1-494b-9cd3-6d669dc3de33>.

Willig, Rasmus. 2016. *Afvæbnet kritik: om flexismens små doser af arsenik*. København: Hans Reitzels Forlag.